

Stichting Vrienden Nederlands Tegelmuseum

Vriendennieuws 2009 – 1

Van de voorzitter

Met veel plezier kijken wij terug op een geslaagd jubileumjaar, waarin veel activiteiten gerealiseerd zijn. Wij hebben een prachtige tentoonstelling over de 20^e-eeuwse tegels kunnen maken, er is een begin van een traditie ontstaan rond excursies en wij hebben – niet in de minste plaats voor mijzelf bij de verrassende ontvangst van een lintje – een zeer memorabele jaardag te Arnhem en Otterlo meegemaakt. Maar ook was 2008 een jaar van bezinning op de toekomst. Er is een enquête gehouden en in november was er een speciale brainstormvergadering te Amersfoort. Het bestuur heeft aandachtig gelezen en geluisterd. In goede samspraak met directie en bestuur van het Nederlands Tegelmuseum komen wij in het lopende jaar met besluiten die voortkomen uit wat u ons hebt aangegeven. In dit Vriendennieuws 2009-I leest u hierover al de eerste beslissingen. Het bestuur wil voortvarend te werk gaan als het gaat om betere samenwerking met het museum, het gebruik van internet, het toelaten van meer advertenties, het onontkoombare verhogen van de bijdragen en het organiseren van meer toegesneden activiteiten gedurende het jaar. In 2009 hopen wij elkaar te ontmoeten bij de georganiseerde activiteiten, zoals enkele bijzondere exposities in Otterlo, de meerdaagse excursie naar Maastricht en de Jaardag in Leiden. Het bestuur wenst u een heel gelukkig en gezond keramisch jaar toe en graag tot ziens!

Ger J.M. de Ree, voorzitter

Even voorstellen: Bert Schrage

Mijn naam is Bert Schrage en ik ben sinds kort toegetreten tot het bestuur van de Stichting Vrienden Nederlands Tegelmuseum. Ger de Ree had mij benaderd met de vraag of ik daarvoor voelde. Na enkele vergaderingen bijgewoond te hebben, heb ik onlangs de knoop doorgehakt en ja gezegd op zijn verzoek. Op dit moment is nog niet precies bekend welke functie ik in het bestuur zal gaan vervullen. Vermoedelijk zal het te maken hebben met tegels uit de 20^e eeuw, omdat mijn verzamelgebied in die periode ligt. Het gaat dan met name om wapentegels, zoals in het vorige Vriendennieuws is beschreven onder het kopje “Vriendenvitrine” en nader toegelicht op de jubileumdag in september in Arnhem in het kader van “Verzamelaar aan het woord”.

In de strenge winter van 1963 ben ik in Winschoten geboren en ik heb daar ruim twintig jaar gewoond. Na mijn studie in Groningen en de dienstplicht die destijds nog bestond, ben ik in 1987 in Deventer gaan

wonen en werken als kandidaat-notaris. Sinds 1 maart van het afgelopen jaar werk ik op een notariskantoor in Lunteren, maar ik woon in Deventer.

Van kinds af aan heb ik altijd dingen verzameld. Dat begon met sigarenbandjes en postzegels. Al snel volgden de lucifersetiketten en kwartetten. Later werd dat uitgebreid met onder andere bieretiketten. Vervolgens kwamen de boeken over heraldiek en kunst en sinds

ruim tien jaar tegels. Al heel jong ging ik met één van mijn broers diverse beurzen in het noorden af. Destijds waren het vaak nog letterlijk ruilbeurzen. De meeste van mijn verzamelingen leiden tegenwoordig een redelijk slapend bestaan. Echt actief ben ik op zoek naar tegels en boeken over heraldiek. Bieretiketten komen er nog af en toe bij, omdat ik graag een bijzonder biertje drink. Heel soms wil ik nog wel eens een kwartet kopen.

Naast verzamelen zijn mijn hobby's: lezen, puzzelen, wandelen, bezoek aan musea, schouwburg of filmhuis en regelmatig buiten de deur eten. Een bezoek aan het Tegelmuseum gaat bij mij vaak in combinatie met een wandeling daar in de buurt, bijvoorbeeld bij Planken Wambuis, ofwel een goede symbiose van cultuur en natuur.

Bert Schrage

Naamsverandering secretaris

Mijn naam is veranderd. Ik heet voortaan weer Marianne Florschütz. Telefonisch ben ik te bereiken op nummer 06 11051893. Het correspondentieadres van de Vrienden en mijn e-mailadres blijven voorlopig ongewijzigd.

Marianne Florschütz

Verslag Jubileumjaardag 2008

De feestelijke jubileumjaardag, deze keer in het teken van het 40-jarig bestaan van de Vrienden Nederlands Tegelmuseum, vond dit jaar plaats in het idyllisch gelegen Beekdaltheater in Arnhem. Deze stralende dag begon in potdichte mist, wat het vinden van deze locatie toch enigszins bemoeilijkte, maar uiteindelijk wist iedereen het te vinden. De ontvangst begon met koffie, die voor de gelegenheid 'aangekleed' was met een smakelijk en fraai ogend tegeltaartje en welluidend pianospel. Uiteindelijk kon voorzitter Ger de Ree de dag nog tijdig openen. Na het welkomstwoord hield Jan Daan van Dam een vrij technisch betoog onder de titel 'Verzamelen een feest'. Het werd vlot verteld, de plaatjes werden niet écht gemist, maar het verhaal ging meer over het verzamelen in het algemeen dan over tegels in het bijzonder. Hierna volgde de verrassing van de dag, de benoeming van onze voorzitter Ger de Ree tot ridder in de orde van Oranje Nassau. De locoburgemeester van Ede, naar eigen zeggen sprekend op vijandelijk terrein, sprak de kersverse ridder toe en speldde hem de bij de orde horende versierselen op. Daarna waren er bloemen voor zijn echtgenote Ineke en warme woorden van de verblufte Ger, bij gelegenheid ridder Capriolus (naar de naam van zijn onderneming) genoemd. Dat deze gebeurtenis het hele dagprogramma danig in de war zou sturen mag geen verbazing wekken.

Als entr'act werd een ballet opgevoerd op het thema 'Hoekvullingen'. Buitengewoon origineel en goed gedaan. Na dit spektakel belichtte Marleen Vogels het thema 'tegels' vanuit een ander perspectief en wel als inspiratiebron voor haar kunst. De kunstenaar vertelde over tegelpatronen, die zij ervaart als typisch Hollandse archetypen, en hoe zij deze patronen toepast in haar werk. Niet alleen zij put inspiratie uit tegels, maar ook andere kunstenaars als Hugo

Kaagman en Pauline Wierds. De tijd was te krap voor Kitty Lameris om nog een uitgebreid verhaal te houden, maar zij verraste het Nederlands Tegelmuseum met een bijzonder jubileumgeschenk, een zeldzame 'mislukte' balustertegel die nog uit de verzameling van haar vader Frides kwam. Frides, onze voorzitter t/m 1980, had deze tegel al voor het museum voorbestemd, vertelde Kitty. Hierna vertelde Bert Schrage over zijn passie voor 20e eeuwse wapentegels, een passie die gevoed wordt door zijn

belangstelling voor heraldiek. Deze cloisonnétegels werden hoofdzakelijk vervaardigd in de fabrieken van Westraven en de Porceleyne Fles. Een manier waarop deze tegels te onderscheiden zijn, is de wijze waarop ze 'gestempeld' zijn. De gebruikte stempels voor deze tegels zijn te herkennen aan de al dan niet aanwezige rand die ze achterlaten, houten stempels laten geen rand na, terwijl metalen dit wel doen.

Na dit boeiende betoog werd afscheid genomen van drie bestuursleden: Vries Kool, Riewert Dijkema en Marieke Bruil, onder dankzegging voor hun activiteiten en inzet. Het ochtendprogramma werd besloten met enige mededelingen omtrent de 'Fliesenbibel,' een bijbeluitgave geïllustreerd met afbeeldingen van tegels met bijbelse voorstellingen, en een dankwoord voor de banketbakker en de theatermaker.

Na de lunch spoedden we ons naar het Tegelmuseum.

De Eikenzoom bood ruimschoots plaats aan de 'kofferbakken', een ideale locatie waar je op je gemak de uitgestalde tegelwaren kon bekijken zonder bang te hoeven zijn aangereken te worden. Gedurende het middagprogramma hield Martin van Meurs, directeur van het tegelmuseum, een presentatie over de veertien tableaux met Kruiswegstaties die later in het museum ge-exposeerd zouden worden, en deed Francine

Stoffels verslag van de jubileumreis naar Portugal. Intussen hielden de tegeldoktoren Klaas Regts en Jan Plus tegelspreekuur in de voorzaal van het museum. Deze jubileumfeestdag werd afgesloten met een genoeglijk samenzijn onder het genot van diverse al dan niet koele dranken en andere versnaperingen, op de zonnige binnenplaats van museum. Al met al een zeer geslaagde dag. (Zie voor de foto's van de jaardag www.deupie.nl.)

Leo van Druten

Jaardag 2009

De Stichting Vrienden van het Nederlands Tegelmuseum houdt haar jaardag dit jaar in Leiden. Noteer alvast de datum: zaterdag 26 september 2009.

Er wordt gewerkt aan een aantrekkelijk programma. Nadere gegevens volgen.

Leo van Druten.

Extra vergadering Amersfoort, 29 november 2008

Naast de leden van het bestuur van de Vrienden hebben achttien personen op 29 november j.l. deelgenomen aan de extra vergadering in Amersfoort. Daar een van de gespreksonderwerpen de band tussen de Vrienden en het Museum zou zijn, was het leuk dat ook enkele leden van het bestuur van het Museum onder de deelnemers waren. Vergaderen met een

groep van rond de 20 deelnemers is niet goed mogelijk. Daarom is de groep opgesplitst in drietallen. Elk drietal kreeg twee stellingen mee om over te praten, met de opdracht om argumenten vóór en argumenten tegen de stellingen te bedenken. Door argumenten voor beide kanten te bedenken, komen ook meningen naar voren die misschien niet de mening van de groepsleden zelf zijn, maar wel meningen die door anderen wel eens geuit zullen zijn. De stellingen waren verdeeld in twee categorieën en elk drietal kreeg uit elk van de categorieën een stelling mee. De ene categorie was de relatie tussen de Vrienden en het Museum; de andere het werk van het bestuur van de Vrienden voor onze begunstigers. In een volgende ronde kregen de deelnemers de gelegenheid om bij alle stellingen via het plakken van gekleurde sticker-tjes aan te geven welke argumenten in hun ogen het belangrijkste zijn. Verder konden er nog willekeurige opmerkingen toegevoegd worden, al of niet over de stellingen. Een duidelijke conclusie van deze dag is dat de Stichting Vrienden onlosmakelijk met het Museum verbonden is. Vrienden en Museum steunen elkaar en wisselen kennis uit. En het Museum is basis, de ontmoetingsplaats voor de Vrienden. In de onlangs gehouden gezamenlijke vergadering van bestuur Vrienden en bestuur Museum is deze visie van beide kanten ook bevestigd. Een andere conclusie is dat de Stichting Vrienden haar begunstigers momenteel veel biedt voor het geld. Maar wat de oplossing moet bieden nu we er financieel niet meer zo goed voorstaan, blijft wat onduidelijk. Sponsors zoeken en advertenties opnemen klinkt natuurlijk logisch, maar deze sponsors ook echt vinden is lastiger. Al met al was het een middag waarop veel gesproken is over zaken die de Vrienden en het Museum aangaan. Samen met de enquête van vorig jaar geeft het ons goed inzicht in de ideeën en wensen van onze begunstigers. Maar het maakt ons ook meteen duidelijk dat die ideeën en wensen hier en daar lijnrecht tegenover elkaar staan.

Het bestuur van de Vrienden zal proberen het beleid voor de komende jaren af te stemmen op de verschillende wensen die onder de begunstigers leven.

Tonny Pijper

Financiën 2008

Geregeld vragen begunstigers naar meer openheid over de financiële situatie van de Stichting. De afgelopen jaren hebben we dan ook meerdere keren daarover een artikeltje in Vriendennieuws geplaatst. Een stichting hoeft geen financieel jaarverslag te publiceren, maar met genoeg informeer ik u over de huidige situatie. Zeker nu de minimumbijdrage weer heroverwogen moet worden, is het goed om weer een stukje te schrijven over de geldstromen.

De inkomsten zijn bijna geheel afkomstig van u allen als begunstigers van de Stichting. In 2008 ging dat om € 13.000. Verder zijn er vaak nog enkele kleinere bedragen, zoals subsidies voor ons jaarboekje Tegel, opbrengst van de verkoop van jaarboekjes, rentes en advertenties in het Vriendennieuws.

De uitgaven hebben voor het grootste deel te maken met de zaken die u toegestuurd krijgt, zoals het jaarboekje Tegel en twee keer het Vriendennieuws, samen € 10.000, inclusief de portokosten. Dan krijgt het museum nog een vergoeding voor de gratis entree van onze begunstigers; het afgelopen jaar ruim € 1.100.

Verder zijn er nog uitgaven voor verzekeringen en algemeen drukwerk, bijvoorbeeld enveloppen. Ook de jaardag van eind september is in de loop van de jaren steeds duurder geworden, vooral de jaren dat we niet in Otterlo zijn. Steeds vaker moeten we zaalhuur betalen en ook wordt daarbij vaak verplicht een technische man geleverd die ook weer wat kost. Dan nog de kosten van wat boekenbonnen voor de sprekers en de koffie bij de ontvangst.

Samen met nog wat kleinere posten die vallen onder "diversen", geven we al jaren iets meer uit dan dat er binnenkomt. Op dit moment is dat nog geen reden voor paniek, maar het is natuurlijk niet een situatie die kan voortduren. Het is dan ook niet voor niets dat op de extra vergadering van 29 november 2008 enkele besproken stellingen te maken hadden met onze financiële situatie. Het bestuur zal in haar eerstvolgende vergadering de hoogte van de minimumbijdrage per 2010 vaststellen.

Naast de bijdrages voor de Stichting maken onze begunstigers ook nog geld over voor het bestemmingsfonds. Dit fonds is bestemd voor het uitbreiden van de collectie van het museum. Het museum kan een beroep op dit fonds doen als (gedeeltelijke) financiering van nieuwe aankopen voor de collectie. Op dit moment zit er ruim € 2100 in het bestemmingsfonds.

Tonny Pijper, penningmeester

Nieuws uit het museum

2008 was een slecht jaar voor ons museum met slechts 8735 bezoekers, het laagste aantal in 10 jaar. Het is hier niet de plaats om uitgebreide analyses te maken maar intern wordt er stevig gediscussieerd over de aanpak. Omdat wij er niet omheen kunnen dat de tegel moeilijk publiek trekt, en dan ook nog vooral een vergrijzend publiek, zijn er stevige ingrepen noodzakelijk. In dit kader is het belangrijkste nieuws dat het bestuur van het museum groen licht heeft gegeven om naast tegels een tweede product te introduceren. Dit zal pas daadwerkelijk zijn beslag krijgen wanneer we verhuisd zijn maar is het tweede product eenmaal definitief gekozen dan kan al vast met collectievorming worden begonnen.

Inmiddels zijn verkennende studies aan de gang, gericht op de uitverkiezing van het product dat naast de tegel ons museum vorm moet geven.

Verder is van belang om hier te melden dat in 2009 de sponsoring daadwerkelijk zijn entree zal doen in het museum. In tegenstelling tot de eerste de beste voetbalclub uit de buurt hebben wij niet één sponsor.

Momenteel is een clubje van vier mensen bezig de mogelijkheden voor sponsoring in beeld te brengen. Dat betekent niet alleen geld vragen maar ook iets aanbieden, zoals zaalruimte en mogelijkheden voor de sponsors om in het museum met hun firmanaam te adverteren. Het gaat niet alleen om grote bedragen. Een firmanaam in de hal gaat bijvoorbeeld € 1000 kosten. Hebt u ideeën voor een bedrijf dat we kunnen benaderen, laat het dan weten!

Begunstiger Minne Nieuwhof heeft aan het museum een grote collectie cloisonnétegels geschonken. Deze schenking zal verspreid over 5 jaar binnenkomen in verband met het te behalen belastingvoordeel voor de schenker. Overigens zal de gehele collectie van Minne tijdens onze volgende tentoonstelling getoond worden.

Over twee maanden (maart) begint de opbouw van de zogenaamde muur van Oxenaar. Daarmee zal het vooraanzicht van ons museum drastisch veranderen en een meer museale uitstraling krijgen. In die periode zal er ook een aan het werk van Oxenaar gewijde tentoonstelling worden gehouden.

De tentoonstelling van de betegelde kruiswegstation loopt op zijn eind. Omdat we niet willen dat alles weer in het depot verdwijnt zijn wij op zoek naar een kerk of culturele ruimte waar de 14 staties een semi-permanent onderkomen kunnen krijgen. Ook hier geldt: heeft u ideeën laat het ons dan weten.

Martin van Meurs, directeur Nederlands Tegelmuseum

Exposities in het Nederlands Tegelmuseum

Nederlandse cloisonné-tegels, 1910-1970

31 januari – 22 maart 2009

In een nieuwe expositie wordt een overzicht gegeven

van cloisonné-tegels, zoals die vanaf ca. 1910 in een groot aantal verschillende voorstellingen in Nederland gemaakt zijn. De naam cloisonné verwijst naar een bijzondere vervaardigingstechniek, die enigszins aan email doet denken. De voorstellingen worden niet eerst

geschilderd, maar met een mal geperst, waarbij de lijnen van de tekening een licht reliëf vormen. De ruimte tussen deze lijnen wordt ingekleurd.

De techniek was vrij bewerkelijk omdat voor iedere voorstelling een mal gemaakt moest worden, iets wat eigenlijk pas bij grote serieproductie lonend was. In de kleinschalige tegelfabrieken in Nederland werden daarom tijdens de hele twintigste eeuw de meeste tegels met de hand beschilderd of gesjabloneerd. Toch begonnen enkele Nederlandse tegelfabrieken vanaf ca. 1910-1920 met het maken van tegels in cloisonné.

Voor de Porceleynse Fles in Delft en Westraven in Utrecht maakten uitgebreide series. Het ging hierbij echter niet meer om betaalbare ornamentale tegels voor toepassing in architectuur, maar om duurdere tegels die als schilderijtjes op de schoorsteen of aan de muur gehangen werden. En als de tegels wel werden ingemetseld, dan waren het kleurige accenten in een wand met eenvoudige effen tegels. Het zijn tegels die dienden als aandenken aan belangrijke gebeurtenissen rond het koningshuis, ter herinnering aan de bezettingsjaren of bij bedrijfsjubilea. Ook toeristische stadsgezichten, vogels en dieren, schepen en stadswagens werden uitgebeeld.

Angela de Jong, recent werk

31 januari – 22 maart 2009

Tegelijkertijd met de expositie van Nederlandse cloisonné-tegels, en in dezelfde ruimte, is er een presentatie met nieuw werk van Angela de Jong, beeldend kunstenaar/keramist uit Arnhem. In de afgelopen jaren heeft zij enkele bijzondere opdrachten uitgevoerd. Zo heeft zij in de jaren 2007-2008 ge-

werkt aan de betegeling van de gevels van Open Wijk school de Wolfskuil in Nijmegen. Aan de hand van ontwerpen

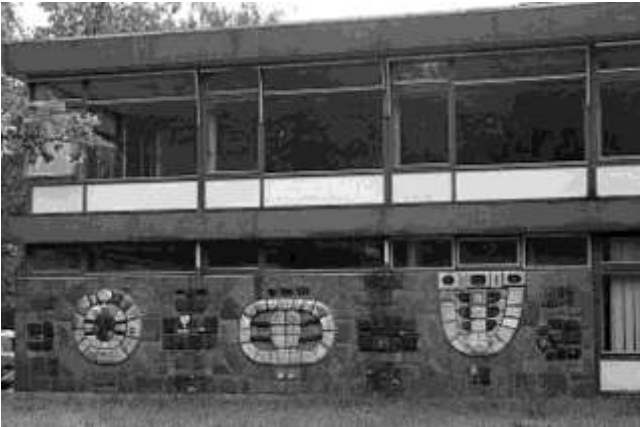
van de leerlingen maakte zij een definitief ontwerp, dat is uitgevoerd door leerlingen van groep 8, leerlingen van de technische

school en een aannemer, geassisteerd door wijkbewoners. In het museum worden foto's van deze school gepresenteerd, en enkele voorbeelden van recent vrij werk (zie ook www.vierkantplezier.nl).

Presentatie Oxenaar

28 maart – 31 mei

In 1963 maakte de bekende grafisch ontwerper Ootje Oxenaar een keramisch wandreliëf voor het nieuwe belastingkantoor in Zeist, een kunstwerk van 26 m².

Bij de afbraak van dit kantoor in januari 2005 is de wand door een reddingsactie van het Tegelmuseum zorgvuldig uitgezaagd en opgeslagen. In de afgelopen jaren was het door subsidies mogelijk om bepaalde delen te laten restaureren door Joop van der Werf. Dit voorjaar zal de wand opnieuw worden opgebouwd, tegen de voorgevel van het museum. Bij die gelegenheid is in het museum een expositie te zien over het werk van Oxenaar.

Spreuken op aardewerk

6 juni – 13 september

'Tegeltjeswijsheden' zijn een gevleugeld begrip, hoewel het pas begin 20^e eeuw gebruikelijk wordt om

tegels en aardewerk van spreekwoorden te voorzien.

Deze expositie geeft een overzicht van spreuken op tegels, maar ook op borden, potten en tegelta-bleaus.

Taxatiedag in Nederlands Tegelmuseum

21 maart 2009

Geregeld wordt het museum benaderd met de vraag of het mogelijk is om antieke tegels of aardewerk te laten taxeren. Het museum is wel gespecialiseerd in het beschrijven van keramische objecten, maar in het bepalen van de waarde zijn de medewerkers niet gespecialiseerd. Daar ligt ook niet de taak van een museum. Het is daarom verheugend dat de heer Ger J.M. de Ree, taxateur bij het programma Schatgraven van TV Gelderland, in het Nederlands Tegelmuseum te Otterlo aanwezig zal zijn om uw aardewerk en tegels te taxeren. De taxatie is gratis.

Vriendenvitrine

Wapentegels Porceleyne Fles en Westraven

tot 27 februari 2009

Tot 27 februari zijn de fraaie wapentegels van Bert Schrage nog te bewonderen.

Vroeg zeventiende eeuwse tegels,

27 februari – 27 juni 2009

Na 27 februari is een collectie van overwegend vroeg zeventiende eeuwse tegels aan de beurt. Deze verzamelaar heeft zich ondermeer toegelegd op het verzamelen van poorttegels. Hij is er in geslaagd een zeer representatieve collectie van deze tegels bijeen te brengen. Daarnaast worden ruitertegels getoond en vroege ornamentale tegels, soms verschillende formaten. Deze vitrine wordt op 27 juni al weer geruimd. Dus op een datum vóór de tegeldag die in september gehouden wordt. Men zal dus een extra reisje naar Otterlo moeten maken om ze te zien. Maar dat hoeft toch geen bezwaar te zijn? Deze tegels worden tenslotte maar één keer getoond! De omgeving van Otterlo heeft verder veel mooie natuur te bieden en andere musea zijn ook niet mijlenver weg. Nu het tegelmuseum opnieuw is ingericht kan het ook informatief zijn weer eens extra aandacht aan de tegelcollectie van het museum te schenken.

Minne Ides Nieuwhof

Collectie Lida Brouwer, 27 juni – 27 oktober 2009

Het moet in de late jaren zestig zijn geweest dat Jan, mijn man, en ik onderweg in Friesland bij een antiquair belandden. We waren onlangs verhuisd en wilden nu alles anders inrichten. De moderne meubels moesten plaats maken voor antieke of oude. We kochten een mooie mahoniehouten tafel en terwijl Jan nog wat napraatte met de antiquair rommelde ik wat in een kistje met tegels. Het bezoek eindigde ermee dat ik naar huis ging met 2 tegels. Mijn belangstelling was gewekt; nu zocht ik "kennis". Ik las wat en snuffelde in winkels. Gelukkig kwam ik al gauw op het spoor van Jan Pluis. In een telefoongesprek vertelde hij mij dat ik de trotse bezitster was van 2 bijbelse tegels. Als klap op de vuurpijl kwam de

mededeling dat Jan binnenkort bij mij in de buurt moest zijn en langs zou komen. Met dit bezoek van Henny en Jan werd de basis gelegd voor een verzameling waar ik nog steeds van geniet en tevens een bron aangeboord die nog altijd volop vloeit, nu al meer dan 40 jaar. De bron heet Jan pluus. In de Vriendenvitrine zullen tegels met vruchtmanden en –schalen, bloemen en bloemvazen, vrouwen, ambachten en enkele bijzondere decors worden tentoongesteld.

Lida Brouwer-Brand

Verzameling fiscaal vriendelijk schenken aan museum?

De meeste verzamelaars lopen ergens in hun leven tegen de vraag aan: “Wat gebeurt er met mijn verzameling als ik er straks niet meer ben?” De verzameling, die met veel liefde, energie en tijd is opgebouwd, roept bij kinderen nogal eens de reactie op: “Wat moet ik daarmee?” Of iets minder positief geformuleerd: “Wat moet ik met die oude rommel?” Dan kan al snel de gedachte opkomen om bijvoorbeeld de verzameling tegels (of een gedeelte daarvan) te schenken of na te laten aan een museum, in dit geval het Nederlands Tegelmuseum.

Als de verzamelaar tijdens zijn leven nog geen afstand kan of wil nemen van zijn tegels, zal hij of zij via een testament zijn tegels kunnen legateren aan het museum, eventueel in combinatie met een bedrag in geld. Voor het museum betekent dit legaat een mooie uitbreiding van de collectie, waarover geen successierecht (ervenbelasting) verschuldigd is, omdat een museum in bijna alle gevallen is aangewezen als een zogenaamde ‘Algemeen Nut Beogende Instelling’, afgekort een ANBI. Het Nederlands Tegelmuseum heeft ook zo’n ANBI-status. Voor de nabestaanden van de verzamelaar heeft dit legaat overigens geen fiscale gevolgen.

Zou de verzamelaar tijdens het leven (een deel van) de collectie willen schenken, dan kan dat voor hem een fiscaal voordeel hebben, mits het in een bepaalde vorm is gegoten, namelijk via de schenking van een lijfrente. Hoe werkt het? Als volgt:

De verzamelaar geeft zijn collectie in (langdurig) bruikleen aan het museum. Aan de waarde van de collectie wordt een bepaald bedrag toegekend, stel als voorbeeld € 25.000,00. Vervolgens schenkt de verzamelaar via een akte van schenking, opgemaakt door een notaris, een lijfrente of een periodieke uitkering aan het museum, van € 5.000,00 per jaar, gedurende een periode van minimaal vijf jaar. De verzamelaar heeft daardoor de verplichting om deze periodieke uitkering jaarlijks te voldoen. Aan deze verplichting wordt uitvoering gegeven door elk van de vijf jaren een gedeelte van de in bruikleen gegeven tegels in

eigendom over te dragen aan het museum, die een waarde vertegenwoordigen van € 5.000,00. Na vijf jaar heeft het museum de volledige eigendom van de tegels verkregen en is de bruikleen geëindigd. Een schenking die op deze manier tot stand komt, kan door de verzamelaar als lijfrente worden afgetrokken bij zijn aangifte inkomstenbelasting. Dat gaat dus verder dan de gewone giftenaftrek waarvoor een drempel geldt. Voor het museum is deze schenking vrij van belasting, schenkingsrecht is namelijk niet verschuldigd. Wat gebeurt er als de verzamelaar tijdens de periode van vijf jaar zou komen te overlijden? Een gedeelte van de tegels is dan nog eigendom van de verzamelaar. Het museum heeft slechts het recht van bruikleen. De erfgenamen zouden mogelijk van de bruikleen af willen en de tegels in hun bezit willen krijgen

(vaak voor eigen financieel gewin). Om elke discussie hierover te voorkomen, zou de verzamelaar een aanvullende regeling in zijn testament dienen te maken, waarbij de tegels alsnog in eigendom aan het museum worden gelegateerd.

Is deze vorm van schenking van uw collectie tegels iets voor u? Neemt u dan contact op met het Nederlands Tegelmuseum of met uw notaris.

Bert Schrage, bestuurslid en kandidaat-notaris

Jubileumboek “Geglazuurde charme”

Het bestuur heeft in 2007 het initiatief genomen om een boek uit te geven met daarin afgebeeld de allermooiste en zeldzaamste tegels, die uit de Nederlandse tegelcultuur (1570-1970) zijn voortgekomen. Veel Vrienden hebben op de oproep gereageerd en fraaie tegels ingeleverd. De inlevertermijn is inmiddels verstreken. U heeft even niets van ons over dit onderwerp gehoord, maar intussen hebben wij niet stilgezeten en is er intensief overleg geweest met de uitgever. In welk stadium zijn wij nu? Het boek zal in twee talen (NL/EN) verschijnen en is 192 pagina’s dik. Het accent ligt deze keer op de afbeeldingen. De inleiding wordt geschreven door Johan Kamermans, conservator Nederlands Tegelmuseum. De tegels zijn op thema en in de tijd ingedeeld. Er heeft inmiddels een zo objectief mogelijke selectie plaats gevonden. En er is een schetsmatige lay-out als voorstel voor de uitgever gemaakt. Voor de diverse thema’s zullen nog korte teksten geschreven gaan worden. De foto’s moeten van superieure kwaliteit zijn. De uitgever heeft een fotograaf aangewezen. De opnamen kunnen het beste in zijn atelier in Amersfoort worden gemaakt. De eigenaren van de uitgekozen tegels worden in de komende maanden benaderd met informatie over welke tegels wanneer en waar gefotografeerd en opgemeten gaan worden. Wij houden u op de hoogte.

Ger J.M. de Ree

Tegelexcursies

In het laatste nummer van *Glazed Expressions* staat een artikel van Hans van Lemmen, 'Tiles in Portugal' met veel kleurenfoto's over enkele hoogtepunten van de Tegelreis die we vorig jaar naar Lissabon gemaakt hebben. Zie E.C.T.C.-bulletin 28 (on-line, website Museum). Het uitgebreide verhaal van onze verslagcommissie staat nu op onze website onder het item "Tegelreis Lissabon".

En dit zijn de plannen voor volgende excursies:

Meerdaagse excursie Maastricht

Vrijdagmiddag 1 mei t/m zondagmiddag 3 mei.

Hoofddoel zal het bekijken van in situ betegelingen uit de 20ste eeuw zijn van kunstenaars als Edmond Bellefroid, Hub Levigne, Jef Schijns, Charles Eyck, Pierre Daems en anderen. In Maastricht vinden wij een heel eigen tegelcultuur. Er was sprake van een grote keramische industrie en kunstenaars die aan deze industrie waren verbonden. Het exacte programma en de kosten van deze excursie zijn op dit moment nog niet bekend. Indien u in principe geïnteresseerd bent, kunt u zich melden bij Marianne Florschütz (zie verder in dit bericht).

Brazilië

Najaar 2010 of voorjaar 2011. De Lissabonse Vrienden zijn daar ook geweest. De reis van 15 dagen met drie binnenlandse vluchten en nog enkele verplaatsingen per bus kostte toen ongeveer € 3.000. Iets goedkoper kan het misschien wel, als we minder verschillende plaatsen aandoen dan zij. In februari bespreek ik het programma met een Braziliaanse tegelkundige.

Portugal

Midden en noord Portugal, najaar 2010 of voorjaar 2011. Weer een achtdaagse reis van zondag tot zondag. Met twee of drie verschillende overnachtingsplaatsen. Het langste verblijf zal dan in Porto zijn. De reis zal iets duurder uitvallen dan de ongeveer € 800 die we voor de reis naar Lissabon betaald hebben. Het programma zal door de vele verplaatsingen (per bus) minder intensief zijn, maar wel heel interessant, met zowel Nederlandse als Portugese tegels, inclusief art nouveau!

Marianne (tel 0611051893, e-mail marianne.holtkamp@planet.nl) hoort graag van de Vrienden of zij in principe, dus nu nog zonder enige verplichting, mee willen met één of meer van deze excursies. Ook kunt u zich opgeven als u wilt helpen met de organisatie van één of meer excursies.

Let op: voor de excursie naar Maastricht ontvangt u geen aparte uitnodiging meer als u zich niet in principe aanmeldt!

Marianne Florschütz en Francine Stoffels

Help Wandkunst opsporen

In de periode van wederopbouw na de bezettingstijd, tot 1965, kwam in Nederland het fenomeen van de monumentale wandkunst tot bloei. Architecten en beeldend kunstenaars werkten samen, in grote bouwopdrachten werden indrukwekkende wandschilderingen, reliëfs, sgraffito's, kleden, glasramen, maar ook keramische reliëfs, mozaïeken en tegeltafels aangebracht. De rijksoverheid stimuleerde dit onder meer door in 1951 voor haar eigen opdrachten een percentageregeling voor kunst in te voeren, maar ook gemeenten, bedrijven en kerken deden mee. De kunstwerken, vaak figuratief, sloten aan bij de idealen van de wederopbouwtijd, waarin arbeid en gezin, mens en natuur in harmonie zijn en de zon altijd opkomt (vergelijk ook het tableau uit het voormalige raadhuis in Hoevelaken, beschreven in TEGEL 32 (2004) door Ton Hulsebos en Ger de Ree). Na 1965 kwam er vrij snel een eind aan de vraag naar deze monumentale kunst, deze verdween uit de belangstelling. Bij verbouwingen werden kunstwerken aan het gezicht onttrokken of aangetast, en zeker de laatste jaren zijn er veel gebouwen uit de naoorlogse periode gesloopt omdat zij niet meer voldoen aan de eisen van deze tijd. Een enkele keer trekt het lot van de aangebrachte kunstwerken de aandacht, zoals bij de voorgenomen nieuwbouw van het Marnixbad in Amsterdam in 2004, waarbij een tegelmozaïek van Peter Alma zou verdwijnen. Dit is inmiddels overgebracht naar de hal van het station Amsterdam Amstel, waar ook enkele wandschilderingen van Alma de hal op-luisteren. Een ander voorbeeld is het werk van Oxenaar voor het belastingkantoor in Zeist, uit 1962, dat dit voorjaar een nieuwe plaats aan de gevel van het Tegelmuseum zal krijgen.

Omdat er eigenlijk nauwelijks bekend is wat er aan monumentale kunst in Nederland bestaat is het Instituut Collectie Nederland begonnen met een inventarisatie. Meestal komt deze kunst pas onder de aandacht als de plannen voor verbouwing of sloop al onherroepelijk zijn, omdat vaak niet bekend is wat er precies is. Het is ook bij lange na niet mogelijk om alles te behouden of een nieuwe bestemming te geven, omdat veel werken in overleg met een architect specifiek voor een gebouw ontworpen zijn. In een artikel in NRC-Handelsblad van 28-11-2008 wordt uitgebreid aandacht gevraagd voor dit probleem, onder de kop 'Kunt u ze redden?' Een overzicht van de voortgang op het gebied van de inventarisatie biedt de site www.wederopbouwkunst.nl. Hier is ook, onder het kopje 'Categoriaal onderzoek wederopbouwkunst 1945-1965' een eerste aanzet voor een uitvoerig historisch overzicht van deze kunst gegeven. Daarnaast wordt iedereen uitgenodigd om mee te helpen met deze inventarisatie via de volgende site:

www.helpwandkunstopsporen.nl/

Johan Kamermans

Museumdag

Directie en bestuur Vrienden en Museum willen in het voorjaar van 2010 een museumdag in het Nederlands Tegelmuseum in Otterlo organiseren, exclusief voor de Vrienden. Op deze dag wordt een aantal activiteiten georganiseerd die tijdens een traditionele Jaardag niet (voldoende) aan de orde kunnen komen. U hoort later meer hierover.

Ger J.M. de Ree

Beurzen, exposities, tegelnieuwtjes

Tegelbeurzen

Verzamelruilbeurs Tegels en Gebruiks aardewerk

Zaterdag 7 maart 2009 van 10.30 – 14.30 uur in:
Sport- en Cultuurcentrum De Binder, Hoflaan 29,
Leersum.

Routebeschrijving: A12 (Utrecht/Arnhem) → Afslag
22 Maarsbergen/Leersum → onderaan afslag richting
Leersum (± 5 km) → doorrijden tot rotonde en ver-
volgens linksaf → 1e stoplicht rechtsaf → na ± 200
meter ligt de Binder aan uw linkerhand.

Inlichtingen: Gré van Essen & Nora de Nas, Hoofd-
weg 4, 7934 PD Stuifzand, tel.: 0031 (0)528279192.

Exposities buiten Otterlo

Keramiëkmuseum Princessehof, Leeuwarden

*Liefde & Hebzucht deel 03 - Verhalen van gepassio-
neerde keramiëkverzamelaars*

Tot medio april 2009

De mooiste, dierbaarste en opmerkelijkste stukken uit
de privé-collectie van onze Vriend Evert van Gelder.

Open: di t/m zo 11.00 - 17.00 uur

Grote Kerkstraat 11, 8911 DZ Leeuwarden

Tel. 058 2948958

www.princessehof.nl

Archeologisch Museum Haarlem

Italiaanse grotesken en crabben

t/m 31 mei 2009

In Haarlem ligt de bakermat van de faïence-industrie.

Dit speciale sieraardewerk wordt ook wel het 'Haar-
lems Porcelain' genoemd, naar het feit dat in 1625
een innovatieve ondernemer in de faïence-industrie,
Willem Jansz. Verstraeten, zich in Haarlem vestigde.
Deze pottenbakker liet zich niet alleen inspireren door
geïmporteerd Chinees porselein, maar ook door Itali-
aanse voorbeelden. Zo maakte hij borden en schotels
in speciale vormen, versierd met fabelwezens en enge-
len en verbonden door bladranken en slingers: de
grotesken. Noord-Italiaanse ateliers beschilderden het
aardewerk met dunne lijnen die aan één uiteinde ge-
kruld zijn, de zogenaamde crabben.

In de museumvitruines kunt u een uitgelezen selectie
van deze borden en schotels bewonderen met schitte-
rende bruiklenen uit binnen- en buitenland. Met de
kleurrijke expositie belicht het Archeologisch Muse-
um een belangrijke episode uit de zeventiende-eeuwse
keramiëkcultuur in de stad.

Open: wo t/m zo 13.00 - 17.00 uur
Grote Markt 18k, 2011 RD Haarlem
Tel. 023 5420888/5313135

Museum Torhouts Aardewerk

Het Paasverhaal op tegels

6 april t/m 31 mei

Het museum Torhouts Aardewerk, ondergebracht in
het omwalde kasteel Ravenhof, herbergt een indruk-
wekkende verzameling meerkleurig versierd
kustaardewerk. In de stad Torhout zijn er sinds de
18de eeuw kunstpottenbakkers aan het werk. Vanaf 6
april is hier een expositie te zien van tegels met het
paasverhaal, uit de collectie van Evert van Gelder.

Open: ma t/m vr 9.00 - 12.00 uur en 14.00 tot 17.00
uur

Ravenhofstraat 5, 8820 Torhout, België

Tel. 0032 (0)50 220770

Tegelnieuwtjes

Workshop "spelerij met transfers"

De Arnhemse keramiste Angela de Jong biedt de
Vrienden van het tegelmuseum een workshop "spele-
rij met transfers" aan. U decoreert een mooi
dinerbord of tegeltableau naar keuze. De originele
Delftsblauwe afbeeldingen op tegeltransfers vormen
samen met mooie effen kleuren ons materiaal om in
1,5-2 uur tijd spelenderwijs een professioneel en ori-
gineel bord/tableau te maken. Tijdens de workshops
leert u alle tips en trucs voor het werken met deze
techniek. Ervaring is niet nodig. De transfers

worden ingebrand en het bord/tableau is daarna vaat-wasserbestendig. Een week later kunt u het ophalen.

Locatie: Atelier Vierkant plezier van Angela de Jong

Adres: Van Oldenbarneveltstraat 90 in Arnhem

Data: Zaterdag 7 maart van 11.00-13.00 uur

Donderdag 26 maart van 19.00-21.00 uur

Kosten: € 30,00 inclusief alle materialen, koffie/thee, versnapering en afbakken

Korting: Vrienden van het Tegelmuseum ontvangen € 2,50 korting op vertoon van hun ledenkaart.

Aanmelden/info: tel. 026-4450085/06 13520670,

e-mail: info@vierkantplezier.nl

Of via contact formulier van www.vierkantplezier.nl.

Lees het op ... onze Website

In deze rubriek worden telkens twee items uit onze website toegelicht, zodat de vrienden stilaan hun weg vinden in de veelheid aan informatie die door het museum en door het bestuur van de vrienden via internet wordt aangeboden. De website van de vrienden is samengevoegd met die van het museum. Door in uw internet browser het adres

<http://www.nederlandstegelmuseum.nl> te typen, opent de startpagina van onze site. In de linker kolom staan alle informatieblokken die het museum betreffen, het zogenoemde "Museum-menu". In de vorige editie van Vriendennieuws behandelden we hieruit de pagina *Tentoonstellingen*. Nu richten we onze aandacht op het volgende item:

Links. Op deze pagina worden adressen samengebracht van websites die nuttige informatie verstrekken voor zowel tegelvrienden als voor bezoekers van het museum. Door met de muisaanwijzer te klikken op een van de groen ingekleurde namen, wordt de betrokken website geopend in een nieuw venster. Dit kan uitvergroot worden ('□' bovenaan rechts op het scherm). Bij het sluiten van die website ('X' bovenaan rechts op het scherm) komt de pagina *Links* van het museum opnieuw tevoorschijn. Tot voor kort bestond er een afzonderlijke *Links* pagina voor het museum en een voor de vrienden. Beide zijn nu samengevoegd tot één enkele pagina die alleen via het Museum-menu toegankelijk is. De informatie is ondergebracht in logische groepen: musea, vrienden, verenigingen, monumenten, tegelrestauratie en nuttige informatie over Otterlo. Vrienden die een voorstel hebben voor het toevoegen van andere nuttige adressen in verband

met tegels kunnen dit voorleggen aan een van de bestuursleden.

Van het "Vrienden-menu" (klikken op *Vrienden* onderaan het Museum-menu) werd in het vorige Vriendennieuws het item *Tegel* in de kijker geplaatst. Nu bekijken we even de toepassing:

In situ. Hier worden door vrienden allerlei betegelingen aan gebouwen uit heel Nederland geregistreerd. In deze databank, die is uitgegroeid tot meer dan 600 betegelingen en ruim 1200 foto's, kan gezocht worden op *Postcode* en op *Zoekterm*. Het is de bedoeling in een verder stadium betegelingen te groeperen tot routes die te voet, per fiets of per auto kunnen worden gevolgd. Op dit ogenblik is de groepering beperkt tot inventarissen. Twee belangrijke realisaties dienen vermeld. Een vriend van het Nederlands Tegelmuseum heeft (zo goed als) alle betegelingen op electriciteitshuisjes in Noord en Zuid-Holland, maar ook elders in Nederland, in kaart gebracht. 198 betegelingen werden opgedeeld in 7 geografische regio's genummerd ELE-01 tot ELE-07. Een zeer verhelderend verhaal documenteert dit fenomeen en kan online worden gelezen via de link LEES HIER VERDER ... Frans Woons, een tegelvriend uit Canada die elk jaar een drietal maanden in Diemen verblijft, heeft ruim 260 registraties ingetypt uit de regio Amsterdam en is met een aandeel van 43% de meest actieve tegelregistrator van Nederland. Voor de verdere uitbouw van deze databank worden nog steeds enkele vrijwilligers gezocht. Meldt u aan bij de voorzitter of de secretaris. Vrienden die moeilijkheden zouden ondervinden met een van beide beschreven items kunnen steeds via mail begeleiding krijgen van de webmaster caignie@scarlet.be

Frans Caignie

Interessante websites

www.nederlandstegelmuseum.nl

Over museum, exposities, vrienden, in situ project, ECTC en veel meer.

www.helpwandkunstopsporen.nl

Over de kunst aan gebouwen van na de 2^e wereldoorlog. Een initiatief van het Instituut Collectie Nederland (ICN).

www.geschiede-der-fliese.de

Een prachtige site met heel veel afbeeldingen van tegeltoepassingen in gebouwen in Azië, Noord-Afrika en Europa. Samensteller is onze begunstiger, de heer Willi Joliet uit Konigswinter.

www.tegels-uit-rotterdam.com

Wederom een prachtige en zeer informatieve site over de fabrieken in de 18^e en 19^e eeuw uit Rotterdam. Samensteller is ook hier onze begunstiger, de heer Willi Joliet uit Konigswinter.

www.cloisonnee.nl

Een eigen site van de verzamelaar van cloisonnee tegels, de heer Martin van Leeuwen uit Delft.

www.groenehartvertellingen.nl

Een eigen site van de verzamelaar van tinglazuurtegels, Freek Mayenburg, Gouda.

www.goedewaagen.nl

Keramisch Museum Goedewaagen in Nieuw-Buinen bezit een interessante collectie 20^e-eeuws aardewerk. Er zijn grote ambities deze collecties in een nieuwe behuizing onder te brengen

www.deupie.nl

De fotosite verzorgd door onze penningmeester, Tonny Pijper. Met o.a. foto's van onze laatste Jaardag.

www.historischmuseumrotterdam.nl

Ga naar de collectie. Hier krijgt u een aardig beeld van de collectie in dit museum.

www.geheugenvanederland.nl

Het Geheugen van Nederland is een algemene zoeksite van de Koninklijke bibliotheek waarin u afbeeldingen over een specifiek onderwerp kunt zoeken.

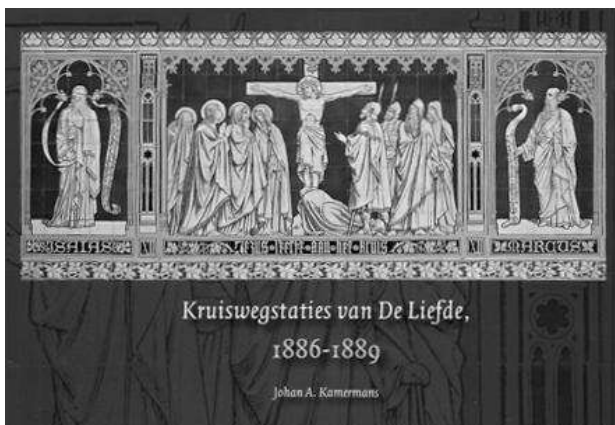
www.vam.ac.uk

Victoria & Albert Museum, London met een prachtige presentatie van de (keramiek) collecties. Ook audio/video presentaties.

Bibliografie

Het *E.C.T.C Bulletin* 28 in bijlage van dit Vrienden nieuws geeft een bondig overzicht van het internationale tegelnieuws uit de afgelopen zes maanden. Het is een ingekorte versie van de informatie die op de website van de vrienden wordt gebracht. Dit is ook zo voor de publicaties. Op de website hebben we niet alleen de ruimte om de informatie uitgebreider te brengen, ook *Links* kunnen worden ingelast die u rechtstreeks naar de site van de uitgever brengt. Zo kan bijvoorbeeld online worden besteld. Waar mogelijk en indien beschikbaar kunnen we via *Links* de inhoudsopgave van een boek weergeven of bijvoorbeeld de agenda van een colloquium opnemen. Het aanbod van boeken en artikels over de voorbije periode is weer zeer ruim. We bespreken hier de drie belangrijkste.

1) *Kruiswegstaties van De Liefde, 1886-1889*

Dit is de tentoonstellings-catalogus van de gelijknamige tentoonstelling in het Nederlands Tegelmuseum in het najaar van 2008. Het betreft een complete kruiswegstatie die op tegels is geschilderd: 14 ta-

bleaus van elk 297 tegels, 4.258 tegels totaal, samen ruim 60 m². De kruiswegstatie is gemaakt voor de R.K. kerk van de H. Nicolaas en Barbara in Amsterdam, beter bekend als 'De Liefde', aan de Bilderdijkstraat. Deze kerk is in de jaren 1882-1885 gebouwd door de bekende architect P.J.H. (Pierre) Cuypers, die ook andere grote monumenten in Amsterdam ontwierp, zoals het Rijksmuseum en het Centraal Station. In de catalogus worden alle 14 staties afgebeeld.

2) *London's delftware industry*

De productie van tinglazuur aardewerk of 'Delftware' in Londen ontstond eerst in Aldgate, vanaf ca 1570, en nam een einde in 1846 met de sluiting van een atelier in Lambeth. Na de sluiting van het atelier in Aldgate, ca 1615/20, openden in Londen in een snel tempo meerdere ateliers, met een grote concentratie ten zuiden van de Thames. Deze publicatie combineert archivalische gegevens en archeologische vondsten uit de periode 1979-92 voor vijf productieplaatsen op de zuidelijke oever van de Thames: de

Montague Close, Pickleherring en Rotherhithe pottenbakkerijen in Southwark en de Norfolk House en Glasshouse pottenbakkerijen in Lambeth. De productie van

vaatwerk en tegels in beide lokaliteiten - Southwark en Lambeth - wordt in een ruimer daglicht geplaatst. De producten in tinglazuur aardewerk uit de Londense ateliers waren zeer homogeen: elk atelier produceerde ongeveer hetzelfde gamma producten. Herkomstbepaling werd dus een moeilijke zaak. Het rapport bestudeert de vormen en de stijl van het vaatwerk en de tegeldecors van elk atelier afzonderlijk. Voor elk atelier wordt tevens een beschrijving gegeven van de oven, de ovenwerktuigen, halfproducten en misbakfels met een in kleur geïllustreerde catalogus van de vondsten. Wetenschappelijke analyse van de scherf heeft aangetoond dat de producten van elk atelier een unieke chemische samenstelling hebben, waardoor het mogelijk is het vaatwerk en de tegels telkens toe te wijzen aan een specifiek atelier. Heel wat tegelvondsten worden haarscherp en in kleur afgebeeld.

3) *Over de vloer: met voeten getreden erfgoed*

Themaboek van het Internationaal congres RACM (Rijksdienst voor archeologie, cultuurlandschap en monumenten) in Den Haag op 8 oktober 2008. Vloeren vertellen een verhaal. Ruim twintig auteurs uit Nederland en Vlaanderen gaan in op de geschiedenis van de vloer, de diversiteit ervan, en de rol die de historische vloer speelt in het huidige interieur. Van keitjesvloer tot keramische tegels, van leem tot linoleum. Opzienbarend is de Vlaamse bijdrage over de dagelijkse omgang, vernieuwend de kijk op de kerkvloer, verrassend de artikelen over archeologie en industrieel vervaardigde vloeren, en ontluisterend de onderwaardering van de vloer. Nooit eerder verscheen er in Nederland een overzichtswerk over de historische vloeren. Dit

handboek is onontbeerlijk voor iedereen die regelmatig met monumenten in aanraking komt en onmisbaar voor hen die meer over het onderwerp willen weten. Kortom, het boek over de vloer. De volledige inhoudsopgave kan worden geraadpleegd op het online

E.C.T.C. Bulletin 28.

RACM publiceerde nog twee brochures die een overzicht brengen van tegels en vloertegels uit de twintigste eeuw. Deze zijn gratis, en bestelling is eenvoudig via het online Bulletin 28 op onze website. Ook het themanummer van "Monumenten" van oktober 2008 handelt over diverse vloervormen.

Frans Caignie

Oproep kopij voor nieuwe rubrieken in Vriendennieuws

Uit de enquête is gebleken dat er behoefte bestaat aan een rubriek in Vriendennieuws waarin een Vriend vertelt over zijn of haar mooiste/leukste tegel of recente aanwinst. Of over hoe men met verzamelen begonnen is. Kortom persoonlijke verhalen over tegels.

Ook een rubriek "Tegels gezocht" of een rubriek om te ruilen werd meerdere malen genoemd.

Hebt u een leuk verhaal of wilt u in contact komen met andere Vrienden omdat u een bepaald soort tegel zoekt of wilt ruilen, stuur dan uw stukje (liefst elektronisch) naar

marianne.holtkamp@planet.nl,

of naar Marianne Florschütz

Lorbuorren 4, 8571 MT Harich

Advertenties en informatie

Voor winkels, ateliers en bedrijven is er de mogelijkheid om in het Vriendennieuws te adverteren. Het gaat dan om 1/8 pagina, die twee keer wordt geplaatst (in februari en september). Het tarief is 125 Euro.

Informatie voor het volgende Vriendennieuws (september 2009) kunt u voor 15 augustus sturen naar:

Marianne Florschütz, Lorbuorren 4, 8571 MT HARICH

E-mail: marianne.holtkamp@planet.nl

Agenda

Februari

- 1-27 Vriendenvitrine - Wapentegels Porceleyne Fles en Westraven, Otterlo
- 1-28 Liefde & Hebzucht 03, Leeuwarden
- 1-28 Nederlandse cloisonnétegels, Otterlo
- 1-28 Angela de Jong, recent werk, Otterlo
- 27-28 Vriendenvitrine – Vroeg zeventiende eeuwse tegels, Otterlo

Maart

- 7 Verzamelruilbeurs Tegels en Gebruiksaardewerk, Leersum
- 7 Workshop “spelerij met transfers”, Otterlo
- 21 Taxatiedag – Otterlo
- 26 Workshop “spelerij met transfers”, Otterlo
- 1-22 Nederlandse cloisonnétegels, Otterlo
- 1-22 Angela de Jong, recent werk, Otterlo
- 1-31 Vriendenvitrine – Vroeg zeventiende eeuwse tegels, Otterlo
- 1-31 Liefde & Hebzucht 03, Leeuwarden
- 1-31 Italiaanse grotesken en crabben, Haarlem
- 28 – 31 Presentatie Oxenaar, Otterlo

April

- 1-15 Liefde & Hebzucht 03, Leeuwarden
- 1-30 Presentatie Oxenaar, Otterlo
- 1-30 Vriendenvitrine – Vroeg zeventiende eeuwse tegels, Otterlo
- 1-30 Italiaanse grotesken en crabben, Haarlem
- 6-30 Het paasverhaal op tegels, Torhout (BE)

Mei

- 1-3 Tegelexcursie, Maastricht
- 1-31 Presentatie Oxenaar, Otterlo
- 1-31 Vriendenvitrine – Vroeg zeventiende eeuwse tegels, Otterlo
- 1-31 Italiaanse grotesken en crabben, Haarlem
- 1-31 Het paasverhaal op tegels, Torhout (BE)

Juni

- 1-27 Vriendenvitrine – Vroeg zeventiende eeuwse tegels, Otterlo
- 6-30 Spreuken op aardewerk, Otterlo
- 27-30 Vriendenvitrine – Collectie Lida Brouwer, Otterlo

Juli

- 1-31 Spreuken op aardewerk, Otterlo
- 1-31 Vriendenvitrine – Collectie Lida Brouwer, Otterlo

Augustus

- 1-31 Spreuken op aardewerk, Otterlo
- 1-31 Vriendenvitrine – Collectie Lida Brouwer, Otterlo

Rob Michiels
Genthof 29
8000 Brugge
België

+32(0)473713668
info@antiquetiles.be

Vr-Za-Zo-Ma: 14u-18u
Anders graag na afspraak

Aan- en verkoop van tegels,
aardewerk en kunstvoorwerpen

Bekijk de collectie online:

ANTIQUETILES.BE

Harlinger Aardewerk- & Tegelfabriek

Voorstraat 84 8861 BP Harlingen

Telefoon: 0517-415362

Fax: 0517-415352

www.harlinger.nl

oswald@harlinger.nl

In ons atelier restaureren en/of
completeren wij tegels en
aardewerk van 1600 tot en met
de Jugendstil periode.

Bovendien zijn wij in staat om
binnen deze periode renovatie
toe te passen in elke
interieurstijl.

In- en verkoop van antieke en nieuwe tegels

Eduard Kramer

Nieuwe Spiegelstraat 64

1017 DH Amsterdam

Tel: 020-6230832 Fax: 020-6388740

Webshop: www.Antique-tileshop.nl

Email: eduard_kramer@hotmail.com

*Tegel met een
voorstelling van
een vogel.*

*Veelkleurig.
1625-1650*

FRIDES LAMÉRIS

KUNST- EN ANTIEKHANDEL V.O.F.
GLAS & CERAMIEK

NIEUWE SPIEGELSTRAAT 55

1017 DD AMSTERDAM

TELEFOON: 020-6264066

TELEFAX: 020-6265893

De kunst van het tegelmaken

www.albarello.nl

friesche tegelfabriek de albarello b.v.
bertsummerdijk 35, 9036 mt menaldum
tel.: 0518-481923

**KOOS ROZENBURG
ANTIQUITEITEN**

*Spec. tegels en delfts blauw
uit de 17^e en 18^e eeuw*

*ook: vroeg ijzer,
meten en wegen,
oude schaatsen*

DELFT

MARKT 2

2611 GT

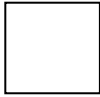
015 2147828

RUIMTE
VOOR
UW
ADVERTENTIE

RUIMTE
VOOR
UW
ADVERTENTIE

Enkele foto's van de jaardag 2008 in Arnhem en Otterlo.

Stichting Vrienden Nederlands Tegelmuseum

European Ceramic Tiles Circle (E.C.T.C.)

Information Bulletin n° 28 - February 2009

A more elaborated **electronic version of this bulletin** is posted on <http://www.nederlandstegelmuseum.nl/Ectc/Bull28.htm>

BELGIUM

Article BAECK, Mario - 'Het treinstation van Mechelen. Een zeldzaam ensemble van architecturale keramiek in Expo 58-stijl' in: *Land in zicht*, Koninklijke Vereniging voor Natuur- & Stedenschoon, jrg. 77 (2008), nr. 3, p. 13-17.

Museum decoration Art Nouveau tiled room from a house in Namen (1910-1911) reconstructed in: Musées Royaux d'Art et d'Histoire (M.R.A.H.) / Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis (K.M.K.G.), Jubelpark 10, Brussel. www.kmkg-mrah.be/

Brochure MEUL, Veerle - *Onderhoud van natuursteenvloeren*, 2007, 48pp. Intacte historische natuursteenvloeren worden zeldzaam. Elke beslissing om ze te vervangen, om ze van een oppervlaktelaag te voorzien of om er iets aan te veranderen, moet daarom goed overwogen worden. Deze brochure geeft een introductie tot de zorg voor historische natuurstenen vloeren. Order from: Monumentenwacht Vlaanderen, Erfgoedhuis 'Den Wolsack', Oude Beurs 27, 2000 Antwerpen. € 3,00

Article CAIGNIE, Frans - 'Majolicategels uit de Sint-Augustinuskerk te Antwerpen', *Rapporten van het Stedelijk informatie-centrum archeologie & monumentenzorg* 3, oktober 2008, pp40. Dutch text, on <http://www.tegels-uit-antwerpen.be>

In 2002 and 2004, 115 tile fragments were excavated in the Sint-Augustinuskerk in the Kammenstraat in Antwerp. This church is situated in the centre of the area where in the 16th century several majolica potteries were located. All 115 fragments are considered as being waste or misfire from kilns of different potters in the neighbourhood.

Exhibition "Het paasverhaal op tegel", een selectie uit de collectie Evert van Gelder, vrijdag 3 april (opening) t/m zondag 31 mei (Pinksteren) 2009 in: Museum Torhouts Aardewerk, Ravenhof, Ravenhofstraat 5, 8820 Torhout. Een catalogus met elke tegel afgebeeld in kleur zal beschikbaar zijn. Tel: 050/22.07.70 (Toerisme Torhout). toerisme@torhout.cevi.be ; <http://www.torhout.be>

ENGLAND

Book TYLER Kieron, BETTS Ian & STEPHENSON Roy - *London's Delftware Industry*, Museum of London, 2008, 138pp, 174 figures, mainly in colour, A4 boards. This is the first book to really examine the delftware industry of London in the 17th century, with evidence from excavations and incredible finds, many of which are tiles. All the sites South of the Thames are described with examples of their products and an analysis of the business.

Order from: Buckland Books, Holly Tree House, 18 Woodlands Road, Littlehampton, West Sussex, BN17 5PP. Tel/Fax +44-1903-717.648, sales@bucklandbooks.co.uk ; www.bucklandbooks.co.uk £15.95

Book VAN LEMMEN, Hans - *Art Nouveau Tiles*, Shire Library 470, 2008, 64pp. ISBN: 978 0 74780 682 0. Order from: Buckland Books (see previous item) £5.99

Book LEWIS, J M - *The Medieval Tiles of Wales*, National Museums and Galleries of Wales, 1999, 274pp, illustrated with over 800 b&w drawings and some colour, A4 paperback. This magnum opus has been unavailable for several years, but Buckland Books has recently been able to acquire a number of copies from a forgotten stockroom! It is part of the Census of Medieval Tiles in Britain which was the brainchild of Elizabeth Eames, former keeper of the British Museum medieval tile collection, who died recently at the age of 90. Her aim was to record all the different patterns of medieval tiles in public and private collections as well as those still in situ. She created the definitive pattern for the Census with her *Catalogue of the Medieval Earthenware Tiles in the Collection of the British Museum*, published in 1980. This volume on Welsh tiles includes examples of tiles in a variety of styles and techniques, all drawn to scale so as to reveal the true image of the original design. Order from Buckland Books. £29.95

Magazine *Glazed Expressions*, the Magazine of TACS, the Tiles and Architectural Ceramics Society, published 3 times a year. Issue n° 62, Autumn 2008, 24pp. Articles, amongst others: 'Cliveden Minton tiles Working Holidays: how to start solving a giant jigsaw puzzle' by Vicki Marsland; 'Conservation as a holiday option - a volunteer's perspective!' by Elaine Godina; 'Roundwood Grange, Baildon' by Steve Walker; 'Tiles in Portugal' by Hans van Lemmen; 'Babylon exhibition' by Carolyn Wraight. Book reviews; Visit reports; Conservation news; Collectors' Corner; events, News and Views from the Society. Editor: Alison Copeland, ge.editor@tilesoc.org.uk Enquiries about membership: Elaine Godina, 27 Spurn Lane, Diggle, Oldham, Lancashire OL3 5QP, elainegodina@googlemail.com ; www.tilesoc.org.uk

FRANCE

Collectors website "Le monde carré de Benoît Fay" <http://benoitfay.free.fr> Informations sur la collection de carreaux de Mr. Benoît Fay, le catalogue de cette collection et ses expositions. Pour le catalogue, voir aussi Bulletin n° 26.

Lecture "Les fabricants de carreaux du Beauvaisis (XIXe - XXe siècle)", mercredi 18 mars 2009 à 20h00, conférence diaporama de Jean Cartier à l'amphithéâtre de l'espace Martinet, rue du Pré Martinet (ex collège Pellerin) près de la gare de Beauvais (Oise). Informations: G.R.E.C.B. - Maison Greber, 63 rue de Calais, 60000 Beauvais, Tél. 03 44 15 55 96.

<http://grecb.monsite.orange.fr> ; grecb.beauvais@orange.fr

GERMANY

Website update "Tegels uit Rotterdam" <http://www.tegels-uit-rotterdam.com/>

Website update „Die Geschichte der Fliese“ <http://www.geschichte-der-fliese.de>

Exhibition Eine kleine Präsentation portugiesischen Fliesen mit der Schenkung Gennrich wird bis zum 1. März zu sehen sein in: Hetjens-Museum Düsseldorf, Deutsches Keramikmuseum, Schulstraße 4, 40213 Düsseldorf, Tel 0211.89-94210, Fax 0211.89-29166, hetjensmuseum@stadt.duesseldorf.de ; <http://www.duesseldorf.de/hetjens/index.shtml>

The NETHERLANDS

Article HAHN, Bram - 'Tegeltjeswijsheid' in *Elsevier Thema Interieur*, oktober 2008, p. 108-111. Een interview met Jan Pluis, auteur van talrijke publicaties over de Nederlandse tegel, van de 16de tot de 20ste eeuw.

Exhibition "Bijbeltegels van Evert van Gelder" in: "Liefde & Hebzucht 03. Verhalen van gepassioneerde keramiek-verzamelaars". 7 september 2008 tot 5 april 2009. Keramiekmuseum Prinsessehof, Grote Kerkstraat 11, 8911 DZ Leeuwarden. Tel. +31 (0)58 2 948 958. info@prinsessehof.nl ; www.prinsessehof.nl

Book HERMANS T., KOLDEWEIJ E., SNOODIJK D. - *Over de vloer: met voeten getreden erfgoed*. Zwolle - Zeist/Amersfoort 2008. 424pp. ISBN 978 90 400 8561 1. Themaboek van het Internationaal congres RACM (Rijksdienst voor archeologie, cultuurlandschap en monumenten) 'Over de Vloer' in het Vredespaleis Den Haag op 8 oktober 2008.

Vloeren vertellen een verhaal. Ruim twintig auteurs uit Nederland en Vlaanderen gaan in op de geschiedenis van de vloer, de diversiteit ervan, en de rol die de historische vloer speelt in het huidige interieur. Van keitjesvloer tot keramische tegels, van leem tot linoleum. Opzienbarend is de Vlaamse bijdrage over de dagelijkse omgang, vernieuwend de kijk op de kerkvloer, verrassend de artikelen over archeologie en industrieel vervaardigde vloeren, en ontluisterend de onderwaardering van de vloer. € 24,95 Order from: Waanders Uitgevers, Antwoordnummer 32, 8000 VB Zwolle. <http://waanders.nl>

Magazine *Monumenten*. Het themanummer van oktober 2008 sluit aan bij het Vloerensymposium dat op 8 oktober 2008 werd georganiseerd door de RACM. In het thema staan onder meer artikelen over zerken in kerkvloeren, estriekvloeren, historische stenen vloeren en de natuurstenen vloer in het Paleis op de Dam. info@tijdschriftmonumenten.nl

Brochure *Tegels in de twintigste eeuw*, RACM, Brochure Cultuurhistorie 13/2008, pp8. Bij verbouwingen, sloop en zelfs bij restauraties gaan historische tegels nog vaak verloren. In deze brochure wordt de grote verscheidenheid aan wand- en vloertegels uit de periode 1895-1965 belicht om het bewustwordingsproces voor deze bijzondere producten van industrie en kunstnijverheid te bevorderen. Gratis te verkrijgen via info@racm.nl

Brochure *Keramische vloertegels uit de twintigste eeuw*, RACM, Brochure Techniek 49/2008, pp8. Vloertegels zoals die vanaf 1880 in Nederland gebruikt werden, zijn voortgekomen uit de industriële revolutie. In vorm, stijl en toepassing onderscheiden deze zich van traditionele vloeren. De tegels zijn van bijzondere kwaliteit. Een eeuw later wordt te gemakkelijk voorbijgegaan aan de waarde ervan. Deze brochure wil een handreiking zijn bij onderhoud en restauratie. Gratis te verkrijgen via info@racm.nl

Exhibition catalogue KAMERMANS, Johan A. - *Kruiswegstaties van De Liefde, 1886-1889*, Nederlands Tegelmuseum, Otterlo 2008, pp40. Het jaar 2008 is uitgeroepen tot 'Jaar van het Religieus Erfgoed'. In dat kader heeft Nederlands Tegelmuseum subsidie verkregen om een tot nu toe verborgen schat uit haar depot klaar te maken voor expositie en publicatie. Het betreft een complete kruiswegstatie: 14 tableaux van elk 297 tegels, 4.258 tegels totaal, samen ruim 60 m². De kruiswegstatie is gemaakt voor de R.K. kerk van de H. Nicolaas en Barbara in Amsterdam - beter bekend als 'De Liefde' - in de jaren 1882-1885 gebouwd door architect P.J.H. (Pierre) Cuypers. In de catalogoog worden alle 14 staties afgebeeld. Order from: Nederlands Tegelmuseum, Eikenzoom 12, 6731 BH Otterlo. Tel. +31-318-591.519. € 7,50. museumwinkel@nederlandstegelmuseum.nl

PORTUGAL

Petition Online "Reposição dos painéis de azulejos de Maria Keil pelo Metropolitan de Lisboa" - A propósito do caso da destruição dos painéis da Maria Keil, pelo Metropolitan de Lisboa, está no ar uma petição para pedir ao Conselho de Gerência desta empresa que procure obter os desenhos originais e mande executar de novo os painéis destruídos.

Se quiserem subscrever esta petição, está em: <http://www.petitiononline.com/MK2008PT/>

International Seminar "Conservation of glazed ceramic tiles", Lisbon 15-16 April 2009. The aim of this seminar is discussing glazed ceramic tiles of historic interest manufactured and applied anywhere in the world, their decay and their conservation as well as the pathologies of their insertion as architectural finishes. The leaflet can be downloaded from: <http://azulejos.lnec.pt>

SPAIN

Book Various authors - *El Azulejo, Evolución técnica: de taller a la fábrica*, Museu del Taullel "Manolo Safont", Spain, 2008, 194pp, illustrated throughout in colour, paperback. This book which was published in conjunction with The Manolo Safont Tile Museum in Onda covers the history of tiles in the Iberian peninsula and in particular the way that technology and mechanisation has affected tile design through the ages. It is a fascinating insight into the way tile design in Spain has evolved, particularly since the mid 19th century. There are chapters on the influence of Islamic design, Mediterranean culture, Art Nouveau and Modernism, all of which have left their mark on modern Spanish tile design. Order from Buckland Books. £19.50

Bulletin *Butlletí Informatiu de Ceràmica*, n° 92-93, January - June 2007. ISSN 0213-1978. Major article on tiles: 'Rajoles amb inscripcions' (Tiles with inscriptions) by Albert Telese i Compte, p. 40-73. Article on tiles related ceramics: 'Ceràmicas hellineras del antiguo Reino de Murcia en colecciones catalanas' (Stoneware from Hellin, of the former Kingdom of Murcia, in Catalan collections) by Abraham Rubio Celada, p. 20-33. A publication of the Associació Catalana de Ceràmica Decorada i Terrissa, C/ Sant Honorat 7, 08002 Barcelona, Catalan text. Information on the association, identification sessions, tiles, tiles related ceramics, book reviews. <http://www.acatceramica.com> ; info@acatceramica.com

VARIA

The Hungarian Concrete Tiles Museum In het Zuid Hongaarse dorpje Erzsébet is sinds mei 2003 het Hongaarse Tegelmuseum gevestigd. De initiatiefnemer en eigenaar is de Nederlander Simon Wintermans, die al vanaf 1996 in Hongarije woont en werkt. Wintermans studeerde kunstgeschiedenis in Amsterdam en kocht in 1993 een boerderijtje in de uitlopers van het Mecsek gebergte. In dat huis kwam hij onder de charme van de antieke Hongaarse cementtegel.

Zie http://www.panharmonia.com/tegelmuseum_e_j.htm

The objective of this Bulletin is the exchange of information on all kind of events related to the subject of *ceramic tiles* and *tiles related ceramics* (publications, exhibitions, lectures, ...). This bulletin is published twice a year, in February and September. Please send any useful information to the editor.

Edited by Stichting Vrienden Nederlands Tegelmuseum - European Ceramic Tiles Circle, c/o Caignie Frans, Akkerstraat 3, B-2970 Schilde, Belgium. E-mail: caignie@scarlet.be

The European Ceramic Tiles Circle is not responsible for the correctness of the information. Prices are for information only and exclusive post & packing cost.